

IIDA PÖLLÄNEN

Suomalaiselta maaseudulta transnationaalisiin sfääreihin Modernismitutkimuksen alueellinen laajentuminen

Johdanto

Elmer Diktoniuksen *Janne Kubik* -romaanin (1932) itsetietoinen tekijä murehtii ”Alun peräkaneetissa” (”Inledande efterskrift”) sitä, että hän pyrki kirjoittamaan modernin romaanin, mutta saikin aikaan vain sanoista tehdyn puupiiirroksen, jossa on yksinkertainen aihe ja karhea aineisto. Niinpä hänen romaanistaan on tullut vaatimaton muunnelma (”anspråkslös variation”) siitä, mitä modernin romaanin suurmiehet ovat kirjoittaneet suuressa maailmassa (”ute i den vida världen”), ja hän toivoo, etteivät mestarit säikähdä niitä kauhistuttavia kaikuja, joita heidän tuotoksensa ovat herättäneet Suomen kaltaisilla villoilla alueilla (emt. 8). Täten Diktoniuksen alustava teesi, joka kehystää hänen romaaniaan, näkee modernismin vääntyvän ja muuntuvan lähes tunnistamattomaksi sen saapuessa perifeerisille alueille, kuten tässä tapauksessa Euroopan pohjoisiin peräkyliin ja Suomen karulle maaperälle.

Diktoniuksen teos näyttääkin alustavasti perustuvan perinteiselle dikotomialle modernistisen tuotannon keskuksista ja periferioista, ideaan siitä, että esimerkiksi Manner-Euroopan ja Yhdysvaltojen urbaanit metropolit olivat muita alueita edellä ja toimivat siten taiteen tuottajina ja suunnannäyttäjinä, joita perifeeriset alueet myöhemmin jäljittelivät ja muunsivat omiin tarkoituksiinsa. Syy, miksi Diktoniuksen romaani kuitenkin toimii porttina artikkelini aiheeseen – eli modernismin alueelliseen laajentumiseen – on tapa, jolla *Janne Kubik* essentialisoimisen sijaan onnistuu kyseenalaistamaan rakentelemansa keskusta–periferia-mallit. Metakommentaarin, itsereflektiivisen kertojajäänen ja muiden ironisoivien kerronnallisten keinojen myötä *Janne Kubik* itse asiassa osoittaa, kuinka perifeerisillä ”villoilla alueilla” on yhtäläiset mahdollisuudet tuottaa formalistisia kokeiluja ja samalla kommentoida moderneja elämäntapoja ja -muotoja. Itse asiassa *Janne Kubikin* kaltaiset tekstit tuntuvat laittavan keskusta–periferia-binäärioppositiion ironiseen valoon ja kannattavan sen sijaan ajatusta modernismista jatkuvana liikkeenä. Diktoniuksen romaanin herättämät kauhistuttavat kaiut osoittavat, kuinka modernismeilla voi olla sekä spesifejä regionalistisia piirteitä että kyky ylittää kansallisvaltiollisia rajoja (vrt. Tidigs 2014: 244–245). Tällaisessa ajattelutavassa modernismit muovautuvat ja monimutkaistuvat siirtyessään edestakaisin paikasta toiseen luoden samalla uudenlaisia transnationaalisia yhteisöjä ja kokemuksia.

Diktoniuksen romaani tuokin kaunokirjallisesti esiin ajattelutavan, joka on toiminut teoreettisena perustana modernismitutkimuksen kentällä tapahtuneille paradigman muutoksille etenkin kansainvälisessä ja amerikkalaisessa kontekstissa. Modernismin tutkimusta on nimittäin

viime vuosikymmenet hallinnut niin kutsuttu New Modernist Studies -liikehdintä, jonka myötä vanhoja kaanoneita on kyseenalaistettu ja modernismitutkimusta tietoisesti laajennettu niin alueellisesti, ajallisesti kuin vertikaalisestikin (Mao & Walkowitz 2008).¹ Vaikka tämän myötä ajatus modernismista alun perin mannereurooppalaisena, englantilaisena ja amerikkalaisena traditiona on kyseenalaistettu ja muiden – etenkin aiemmin kolonisoitujen – alueiden omintakeisten modernismien itsenäinen kehitys tunnistettu, ovat Suomen tapaiset ”perifeeriset” alueet silti jääneet laajalti huomiotta suomalaisen akatemian ulkopuolella. Tämän lisäksi, vaikka modernismin kansainvälinen luonne on jo pitkään tunnistettu, tapahtuu suuri osa modernismitutkimuksesta yhä yksittäisten kansallisvaltioiden ja kielialueiden kontekstissa.

Artikkelini osallistuu näihin debatteihin Suomessa tuotetun modernismin näkökulmasta. Tarkoituksena on luoda katsaus regionalistiseen modernismiin (Fetterley & Pryse 2003, Duvall 2006, Herring 2009) ja geomodernismiin (Doyle & Winkiel 2005) perustuvaan teoreettiseen kenttään, jolla suomalainen modernismi voidaan nostaa tutkimuskohteeksi muiden kielialueiden modernismien rinnalle kansainvälisessä kontekstissa unohtamatta kuitenkin suomalaisen modernismin omintakeisuutta ja erityispiirteitä. Geomodernismin ideana on tarkastella modernismeja transnationaalina ilmiöinä, joissa kuitenkin painottuu jokaisen lokaation oma kehityskulku ilman, että näitä modernismin ilmentymiä täytyisi hierarkkisesti järjestää esimerkiksi alkuperäisiin ja toissijaisiin tai varhaisiin ja myöhäisiin modernismeihin. Siinä missä geomodernismi purkaa keskusta–periferia-malleja modernismien kehityksessä, maaseutukuvauksiin keskittyvä regionalistinen modernismi tai paikallismodernismi² on kyseenalaistanut perinteisen käsityksen modernismista nimenomaan

¹ Douglas Mao ja Rebecca Walkowitz (2008) kartoittavat modernismitutkimuksen uusia suuntauksia esseessään ”The New Modernist Studies” ja toteavat, että tutkimus on laajentunut 1990-luvulta lähtien alueellisesti, ajallisesti ja vertikaalisesti. Tässä kontekstissa vertikaalisuus viittaa modernististen tekstien tuottamisen, jakamisen ja vastaanoton uudelleen huomioimiseen tutkimuksessa sekä korkea- ja matalakulttuurien kytkösten analysointiin (emt. 738). Alueellisen ja paikallisen laajentumisen myötä puolestaan kyseenalaistetaan aiempia kaanoneita ja nostetaan esiin ylirajaisia, paikallisia ja vähemmän formaalisti kokeellisia tekstejä perinteisen modernistisen aikajanan (eli 1800-luvun lopun ja 1900-luvun keskivälin) ulkopuolelta. Alueellisen laajentumisen myötä tutkimuksessa korostetaan sekä eurooppalaisen ja angloamerikkalaisen tradition ulkopuolella sijaitsevien alueiden modernismeja että etuoikeutettujen alueiden sisällä olevia unohdettuja paikkoja (emt. 737), kuten Yhdysvaltojen pienkaupunki- ja maaseutualueita.

² Käsittäkseni ”regional modernism” termistä ei ole vakiintunutta suomennosta suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa. Pertti Karkama (1994: 175–191) on käyttänyt käsitettä ”maaseutumodernismi” kuvatessaan esimerkiksi Arvid Järnefeltin ja F. E. Sillanpään teoksia, joissa henkilöahmot käyvät läpi siirtymää maaseudulta kaupunkiin. On kuitenkin huomioitava, että Karkama näkee kohdeteoksissaan myös piirteitä realismista (emt. 176), ja vihjaa maaseutumodernismin olevan vasta jonkinlainen esiaste kohti varsinaista modernismia (emt. 191). Siinä missä Karkaman maaseutumodernismi painottaa maaseutua lähinnä teosten miljöönä ja tuo esiin urbanisaatio-teemaa, konnotoi regionalistinen modernismi teoreettista lähestymistapaa, jonka kautta maaseudulle(kin) sijoittuvia poliittisesti kantaottavia tekstejä ja yhteiskunnallisesti marginalisoituja ääniä halutaan nostaa esiin tutkimuksessa. Käytän tässä artikkelissa käsitettä regionalistinen modernismi, mutta suomennoksena voisi jatkossa toimia myös paikallismodernismi. Jälkimmäisessä suomennoksessa on tosin vaarana sekoittaa regionalismi sitä edeltäneeseen Local Color -perinteeseen ja erilaisiin kansankuvauksiin, jotka eivät täytä regionalismin diskursiivisia ja poliittisesti kriittisiä määritelmiä (ks. Fetterley & Pryse 2003: 5–7).

suurkaupunkien ja urbaanien alueiden taidesuuntauksena. Geomodernismi kuvaa laajemmalla tasolla teoreettista käsitystäni modernismeista ja niiden kehityksistä, kun taas artikkelini tekstianalyseissä korostuu spesifimmin regionalistinen tutkimusote, jonka myötä voidaan tarkastella nimenomaan maaseutokuvausten intersektionaalisuutta ja poliittisuutta.

Suomalaisen modernismin liittäminen näihin modernismitutkimuksen alueellisiin laajentumispyrkimyksiin on erityisen kiinnostavaa, sillä suomalaisessa kirjallisuudessa maaseutukuvaukset eivät ole poikkeavia modernismille.³ Tästä huolimatta maaseudun roolia on tutkittu Suomessa hyvin vähän verrattuna esimerkiksi luontokuvausten saamaan huomioon. Artikkelini tukee regionalistisen teorian ideaa siitä, että maaseudulle sijoittuvat kaunokirjalliset modernistiset tekstit käsittelevät paikan ja alueen kompleksisuutta kaupungistuvassa, teollistuvassa ja globalisoituvassa maailmassa ja siten neuvottelevat paikallisalueiden merkityksestä moderniteetin kontekstissa. Seuraan siis perinteistä käsitystä modernismista taiteellisena suuntauksena, joka pyrki vastaamaan moderniteetin esittämiin haasteisiin, mutta keskityn nimenomaan niihin alueisiin, jotka on usein rajattu näiden keskustelujen ulkopuolelle.⁴ Periferia toimiikin kahdella tapaa artikkelini lähtökohtana: se viittaa sekä maaseutumiljööön perifeeriseen asemaan modernismitutkimuksessa että suomalaisen ja suomenruotsalaisen modernismin maantieteelliseen paikkaan maailmankartalla, Euroopan pohjoisessa periferiassa. Kohdeteoksiksi olen valinnut Hagar Olssonin *Träsnidaren och döden: berättelse från Karelen* (1940, jatkossa TOD) ja Marja-Liisa Vartion *Kaikki naiset näkevät unia* (1960, jatkossa KNUU) -romaanit, jotka ovat ikään kuin kaksin verroin perifeerisiä: sekä maaseutokuvaustensa että oman tuotantopaikkansa myötä.⁵

Artikkelini tarkoitus on toimia avauksena suomalaisen maaseutukuvauksen regionalistiselle ja geomodernille tutkimukselle. Kohdeteosteni

³ Esimerkiksi Karkama (1994: 175) kommentoi, miten ”suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa elävät rinnakkain ehkä selvemmin kuin läntisen Euroopan maissa esimoderni agraarinen ja moderni urbaani traditio”, ja tämä näkyy myös modernistisessa kirjallisuudessa. Suomenruotsalaisen kirjallisuudentutkimuksen puolelta Anna Möller-Sibeli (2015: 246) korostaa samaan tapaan, miten useat kirjailijat käsittelevät moderniteettiä suhteessa maaseutuidylliin ja kaupunki–maaseutu-jännitteeseen. Saman voi todeta yleisesti pohjoismaalaisesta modernismista, jossa maaseutu esiintyy usein kaunokirjallisten tekstien miljöönä (ks. Westerståhl Stenport 2012: 478–479).

⁴ Muun muassa Michael Whitworth (2007: 3) määrittää modernismin ja moderniteetin käsitteet seuraavasti: ”Modernism’ is not so much a thing as a set of responses to problems posed by the conditions of modernity. The recognition that modernism and modernity are related but not identical is crucial to most recent work in the area.” Tämänkaltaisessa jaottelussa moderniteetti viittaa sosiaaliseen ja ideologiseen kontekstiin, johon kuuluvat mm. kysymykset urbanisaatiosta, teknologian kehityksestä, kapitalismin noususta, maailmansodista ja kosmopoliittisuudesta (emt. 3–4, myös Möller-Sibeli 2015: 13–14). Vaikka modernistiset tekstit vaihtelevat paljon niin muodoltaan, sisällöltään kuin julkaisuajaltaankin, pyrkivät ne kaikki Whitworthin mukaan reflektimaan samankaltaisia muutoksia sosiaalisissa ja ideologisissa olosuhteissa.

⁵ Kohdeteosteni välinen parin vuosikymmenen aikaero tuo hyvin esiin kaupungistumisen hitaan prosessin ja maaseudun jatkuvan merkityksen Suomessa. Samalla se nostaa esiin kysymyksen siitä, miten aikaero vaikuttaa teosten käsityksiin maaseudun roolista ja kotiseutukaipuusta. Tämän artikkelin tekstianalyysien puitteissa ehdin sivuta näitä kysymyksiä, mutta jatkossa olisi tärkeää perehtyä tarkemmin regionalistisen modernismin aikajanaan Suomessa.

analyysin pohjalta ehdotan kolmea alustavaa hypoteesia tämänkaltaiselle tutkimusotteelle: Se voi ensinnäkin korostaa, miten suomalaiset modernistiset maaseutukuvaukset tuovat esiin intersektionaalista kritiikkiä modernisaation epätasaisesta alueellisesta kehityksestä osoittaen samalla, kuinka alueesta tulee yksi identiteetin osa-alue esimerkiksi sukupuolen ja kansallisuuden rinnalle. Toiseksi tällainen intersektionaalinen tulkinta jatkaa tutkimuslinjaa, joka on pyrkinyt kumoamaan vanha-kantaiset käsitykset modernismista formaalina ja yhteiskunnallisista kysymyksistä irrottautuneena kokeiluna.⁶ Kolmanneksi regionalistisen ja geomodernin tutkimusotteen myötä on mahdollista tutkia ja vertailla paikallismodernistisia tekstejä maantieteellisten ja kielellisten rajojen yli. Maaseutukuvauksiin ja muihin maantieteellisiin periferioihin keskittyvä tutkimussuuntaus mahdollistaa sekä suomenkielisen ja ruotsinkielisen kirjallisuuden rinnakkaisuuksien uudenlaisen tutkimisen suomalaisen modernismin kontekstissa että laajemmalla mittakaavalla suomalaisen ja muunmaalaisen modernismin vertailevan tutkimusotteen. Tämän artikkelin puitteissa voin tutkia näistä lähinnä vain ensimmäistä ja suppeampaa, eli suomalaista ja suomenruotsalaista modernismia niiden maaseutukuvausten kautta. Tapaustutkimusteni ja artikkelin lopuksi käsittelen kuitenkin ideaa jatkotutkimuksesta, joka ottaisi laajemmin huomioon eri kieli- ja maantieteellisillä alueilla tuotettuja regionalistisia tekstejä.

Regionalismi marginaalisten äänten esiintuojana: Hagar Olssonin utooppinen Karjala

Regionalistisella modernismilla viitataan tyypillisesti kirjallisuuteen, joka modernisaation muutosten ja katkosten keskellä kääntyy tutkimaan pienkaupunkien ja maaseutualueiden elämää urbaanien kaupunkikuvausten sijasta. Modernismitutkimus on perinteisesti keskittynyt nimenomaan kaupunki- ja metropolikirjallisuuteen regionalististen tekstien kustannuksella (Herring 2009: 2), ja uudemmatkin katsaukset modernismin maantieteellisiin alueisiin olettavat usein lähtökohtaisesti, että modernismi determinoitui nimenomaan (suur)kaupungeissa tapahtuneiden kulttuuristen muutosten ja kokeilujen myötä (esim. Huysen 2005: 6).

⁶ Suomessa ja etenkin suomenruotsalaisessa tutkimuksessa on jo pitkään tiedostettu modernististen kirjailijoiden kuten Hagar Olssonin kiinnostus poliittisiin ja ideologisiin kysymyksiin (esim. Holmström 1993, Meurer-Bongardt 2015) ja analysoitu erilaisten muodollisten, rakenteellisten ja kielellisten kokeilujen – kuten monikielisyyden tai intermediaalisuuden – kytköksiä teosten yhteiskunnallisiin puoliin (esim. Tidigs 2014, Meurer-Bongardt 2015, Möller-Sibeliu 2015). Viimeaikaisessa yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa on toisaalta siirrytty pois päin modernismin määrittelystä ensisijaisesti rakenteellisten ja muodollisten seikkojen kautta ja samanaikaisesti on monipuolistettu ymmärrystä siitä, mitä formaali kokeilu ylipäänsä pitää sisällään (esim. Bibby 2013). Aikomuksenani onkin jatkaa näitä tutkimuslinjoja, jotka tuovat esiin modernismin yhteiskunnallisia aspekteja, mutta tämän artikkelin puitteissa joudun keskittymään nimenomaan sisällöllisiin kysymyksiin. Olssonin ja Vartion teosten regionaalista modernismia voisi mielestäni pohtia enemmän etenkin kerronnallisen kokeilun valossa: siinä missä Vartion vapaa epäsuora esitys auttaa kuvaamaan henkilöahmojen vieraantumista toisistaan ja juuristaan, käyttää Olssonin *Träsnidaren och döden: berättelse från Karelen* -romaanin kertojaposition vaihtelua ja yllättävää me-kerrontaa tuottaakseen kollektiivisia kokemuksia ja vahvistaakseen maaseudun yhteisöllisyyden tematiikkaansa.

Maaseutukuvausten vähäiseen tutkimiseen on useita syitä: maaseutu on yleensä nähty vastakkaisena modernismin kansainväliselle luonteelle, ja etenkin Yhdysvalloissa regionalismi on kytketty sitä edeltäneeseen Local Color -perinteeseen, jota on naisvaltaisuutensa takia vähätelty genre-nä. Modernismin alueellisesta laajentumisesta huolimatta regionalismin tutkijat joutuvat siksi vielä tänäkin päivänä anteeksipyyttävään sävyyn oikeuttamaan tutkimuskohteensa merkityksen modernismille ja sen tutkimukselle (esim. Duvall 2006: 242).

Suomalaisessakin kirjallisuudentutkimuksessa on näkynyt entistä enemmän teoriakentän alueellinen käänös (”spatial turn”), ja viime vuosina on tehty mielenkiintoisia ja tärkeitä alueteoreettisia avauksia koskien etenkin modernin ja modernistisen kirjallisuuden esittämiä urbaaneja tiloja (esim. Veivo 2012, Isomaa et al. 2013, Ameel 2014). Maaseutu on kuitenkin saanut vähemmän huomiota ja esiintynyt yleensä yksittäisten teosten tulkinnassa ja analyysissä muuttoliikkeestä maaseudulta kaupungille (esim. Karkama 1994, Ruuska 2010, Ruuska 2011). Suomenruotsalaisen kirjallisuudentutkimuksen puolella maaseutua on tutkittu enemmän etenkin kahdessa kontekstissa: huomiota ovat saaneet ensinnäkin 1800-luvun lopun ja vuosisadan vaihteen (usein rannikolle sijoittuvan) ruotsinkielisen maanviljelys- ja maaseutuväestön kansankuvaukset sekä näiden kertomusten kytkeytyminen oman aikansa kielisotiin ja Suomen ruotsinkielisten identiteettikysymyksiin (esim. Holmström 2005, Ekman 2011). Toiseksi on tuotu esiin suomenruotsalaisten modernistien biografiset kytkökset Karjalaan sekä heidän tekstiensä Karjala-kuvaukset (esim. Ekelund 1956, Holmström 1993, Holmström 1999).⁷ Viittaan näihin tutkimuksiin myöhemmin tuodakseni esiin, miten modernismia edeltäneet kansankuvaukset ja paikallisväriteokset eroavat regionalismista, kun taas aiempia tutkimuksia suomenruotsalaisten – ja etenkin Hagar Olssonin – karjala-kuvauksista käytän vertauskohtana omalle Olsson-analyysilleni.

Modernismitutkimuksen ulkopuolella on Suomessa tuotu jonkin verran esiin kirjallisuuden perifeerisempiä maaseutu- ja pienkyläalueita niin kutsutun geokriittisen teorian valossa (Lappela 2016, Sääsilahti 2016). Geokritiikin keskeinen teesi kirjallisten esitysten kyvystä muokata ja tuottaa tilakäsityksiämme (Westphal 2011, Prieto 2016) sopii hyvin yhteen regionalistisen teorian kanssa, joka pyrkii tuomaan esiin maaseutukuvausten tärkeyden modernin maailmankuvan tuottamisessa. Toisaalta postmodernismin hengessä toimiva geokritiikki on yksittäisen havainnoitsijan tai kaunokirjallisen tekstin sijasta kiinnostunut analysoimaan tietyn maantieteellisen paikan kirjallista kuvaamista mahdollisimman monen eri kirjoittajan tuotoksissa (Westphal 2011: 131, Prieto 2016: 24, Lappela 2016: 4). Siten se eroaa esimerkiksi tässä artikkelissa käsitellystä geomodernismista, jonka pyrkimyksenä on nimenomaan erilaisten modernististen lokaatioiden uudenlainen vertaileva tutkimus, joka on lisäksi geokritiikkiä kiinnostuneempi havainnoitsijoiden suhteesta kuvattuihin paikkoihin.

⁷ Edellä mainittujen tutkimusten lisäksi on olemassa myös jonkin verran yksittäisten kirjailijoiden maaseutukuvausten analyysiä sekä modernismin ajalta että sitä edeltäneistä kirjallisuuden suuntauksista: esimerkiksi Anna Möller-Sibeliuksen (2015) on analysoinut Bertel Gripenbergin luonto- ja maaseuturunoutta 1900-luvun ensimmäisiltä vuosikymmeniltä ja Julia Tidigsin (2014) on tulkinnut Jac. Ahrenbergin Karjala-kuvauksia 1800-luvun lopulta.

Tässä artikkelissa käytetty regionalismiin keskittyvä teoria on marginaalisesta asemastaan huolimatta saavuttanut viime vuosina lisähuomiota sekä New Modernist Studies -liikkeen alueellisen laajentumisen kautta että feminististen tutkijoiden regionalismi-kannottojen myötä. Esimerkiksi Judith Fetterley ja Marjorie Pryse (2003), jotka ovat pyrkineet palauttamaan regionalististen naiskirjoittajien paikan kirjallisuuskaanonissa, ovat merkittävästi muuttaneet regionalistisen kirjallisuuden määritelmää ja samalla sen merkitystä. Sen sijaan, että regionalismi tai paikallisuus merkitsisi tietyn ahtaan maantieteellisen alueen ja sen kirjallisuuden kytkösten analysointia, merkitsee se feministisessä kontekstissa tilaa, joka mahdollistaa valtasuhteiden ja hegemonisten diskurssien kritiikin ja vastustamisen (emt. 11). Täten, vaikka regionalistiset kirjailijat ovat kiinnostuneita myös fyysisistä maisemista, he eivät ole luontokirjailijoita vaan keskittyvät maailman ja ihmistajunnan kytköksiin (emt. 4). Tässä artikkelissa fokuksena onkin feministisen regionalismin hengessä maaseutukuvausten yhdistyminen intersektionaaliseen kritiikkiin suomalaisten ja suomenruotsalaisten naiskirjailijoiden modernismissa. Keskeinen tutkimuskysymys on, mikä merkitys niin kutsutulla perifeerisellä maaseudulla on modernismissa. Tämä tarkentuu kahteen jatkokysymykseen: miten maaseutu kuvitellaan ja tuotetaan kohdeteoksissani, ja minkälaisia kriittisiä kannanottoja teokset mahdollistavat maaseutukuvauksillaan?

Aloitan katsaukseni tutkimalla Hagar Olssonin romaania *Träsnidaren och döden: berättelse från Karelen*, jossa Karjalan maaseutu ja pikkukylät kytkeytyvät sekä menneeseen – unenomaiseen ja lähes menetettyyn lapsuuden onneen – että tulevaisuuteen modernin maailman vaihtoehtoisena alueena, jossa mahdollistuu harmoninen yhdessäelö. Olssonin romaanissa puunveistäjä Myyriäinen kadottaa inspiraationsa taiteen tekemiseen ja lähtee esikaupunkikodistaan suuren meluisan kaupungin laitamilta kulkemaan itään päin lapsuutensa maaseutumaisemiin päätyen lopulta karjalaiseen pienkylään, josta muodostuu hänen uusi kotinsa. Jo romaanin ensisivuilta lähtien Myyriäinen fantasioi lapsuutensa maisemista yhdistäen ne satumaisiin miljöisiin:

Han hade en gång haft del i skogarnas urliv, sagodjur, troll och fantom hade varit hans sällskap och mossbelupna stenar och gråa urberg hade mumlande undervisat honom. Hans liv hade varit fyllt av förtrolighet och gemenskap med tingen och ingen ensamhet hade funnits i hans ögon – – Hur hade han kommit hit, till detta unkna rum där allt var honom främmande och förhatligt? (TOD: 19–20.)

Maaseudusta tulee Myyriäisen tajunnankuvauksessa nostalgian ja fantastisen unelmoinnin paikka, jossa satueläimet, peikot ja personifioidut luonnonkappaleet elävät sovussa ja kykenevät kommunikoimaan ihmisen kanssa. Tämä maaseutumaisema on ennen kaikkea yhteyden ja läheisyyden paikka ja siten kontrastisessa suhteessa Myyriäisen nykyhetkeen hänen vieraalta tuntuvassa (”främmande”) esikaupunkikodissaan. Suurin osa romaanista seuraa Myyriäisen kulkua, kun hän muistoistaan hurmioituneena lähtee etsimään kadotettua kotimaataan idän Karjalasta. Matkan aikana Myyriäisen kokema Karjala assosioituu luonnon sadunomaisuuden lisäksi yksinkertaiseen ja lapsenomaiseen elämäntapaan hänen kohdatessaan paikallisia ihmisiä:

Han såg dem för sig i klara färger, som man ser bilderna i en sagobok, och han hade ett livligt intryck av att dessa människor allesammans var barn, stora klumpiga godmodiga barn som byggt sig en egen by någonstans i en stilla vrå – – Här måste gemenskapen finnas, för här fanns barnasinnnet. (TOD: 63.)

Myyriäisen tajunnankuvaus paljastaa Karjalan utooppisena modernin ihmisen diasporana, jossa lapsenomainen, kömpelö mutta iloinen elämäntapa mahdollistaa todellisen yhteyden ihmisten välillä (vrt. Holmström 1999: 93). Heti kun Myyriäinen on viettänyt ensimmäisen päivänsä karjalaisessa pienkylässä, hän kokee kuuluvuuden tunnetta ja rauhaa: ”Han kände ingen smärta eller saknad, endast en fullkomnad tillhörighets djupa lugn” (TOD: 95). Maaseudusta tuleekin teoksessa modernia kaupunkiasumista miellyttävämpi tulevaisuuden elämänmuoto, jossa ihminen ikään kuin palaa juurilleen.

Amerikkalaisen regionalismin tutkimuksessa maaseudun pienkylät on ajoittain nähty kriittisessä valossa ja modernistisen regionalistisen kirjallisuuden – etenkin ”Revolt from the Village” -koulukunnan tekstien (ks. Lutz 2004: 104–105) – on nähty kritisoivan maaseudun takapajuisuutta ja jälkeenjääneisyyttä modernissa kehityksessä. Lisäksi yhdysvaltalaisessa kontekstissa regionalismin on usein ymmärretty ottavan kantaa oman aikansa keskusteluihin amerikkalaisuudesta ja nationalismista: maaseutukuvaukset osaltaan kommentoivat tietyn alueen suhdetta koko kansakuntaan ja sen kulttuuriin (Duck 2006, Poll 2012). Amerikkalainen kehys tarjoaakin mielenkiintoisen vertailukohteen suomalaiselle regionalistiselle modernismille ja esimerkiksi Olssonin romaanille. *Träsnidaren och döden: berättelse från Karelen* -teoksen Karjala-kuvauksia voi tulkita myös niiden suhteesta Suomeen ja suomalaisuuteen: Myyriäinen nimittäin näkee Karjalan jonkinlaisena oman sielunsa ja heimonsa, eli suomalaisen kansan, alkukotina (TOD: 37).⁸ Siinä missä amerikkalaisessa kontekstissa maaseudun pikkukaupunki on ahdistava ja modernista elämästä jälkeenjäänyt alue, näyttäytyy suomenruotsalaisessa talvisodan kontekstissa maaseutu ja etenkin mystiseksi alueeksi muodostuva (ja sodassa menetetty) Karjala utooppisena tulevaisuuden mahdollisuutena (ks. Holmström 1993: 305). Amerikkalaisessa regionalismissa päähenkilö usein haaveilee muutosta kaupunkiin, kun taas Olssonin teoksessa haaveena on paluu kaupungista maalle, kansalliseen alkukotiin. Erik Ekelundin (1956) mukaan tämä Karjalan romantisointi on osa Edith Södergranin kuoleman jälkeistä karjalaista eksotismia, jossa suomenruotsalaiset modernistit muovasivat Karjalasta modernistisen legendan ja taiteellisen fantasialeikin. Karjalan romantisointi kulminoitui Olssonin teoksessa ja meni usealla kirjailijalla

⁸ ”Det var inte längre bara hans barndoms landskap, det var något annat och mera, den jungfruliga mark där hans folk hade funnit sin själ och där hans egen längtan hade sitt urhem” (TOD: 37). Olsson (1941) tuo esiin hyvin samantapaisia ajatuksia Karjalan ja Suomen suhteesta vuotta myöhemmin ilmestyneessä esseessään ”Kalevala och Karelen”. Esseessä Olsson käy läpi suomalaisten Karjala-käsitystä suomalaisen kulttuurin pyhänä alueena, eräänlaisena Kalevalan ja suomalaisuuden alkukotina, johon taiteilijat matkasivat päästäkseen osaksi koskemattomaa luontoa ja suvaitsevaista (kreikkalais-ortodoksista) uskontoa (emt. 143–45). Nämä näkemykset ruumiillistuvat kaunokirjallisesti juuri Myyriäisen hahmossa.

niin pitkälle, ettei kuvattu miljö enää vastannut todellista maantieteellistä aluetta (emt. 95).

Toisin kuin yleisesti regionalistisessa tutkimuksessa, jossa regionalismi-genre käsitetään tyypillisesti sen maaseutufokuksen kautta, Fetterleyn ja Prysen (2003: 30) feministisessä määritelmässä korostuu regionalismin kyky kritisoida erilaisia vallitsevia diskursseja aggressiivisesta maskuliinisuudesta imperialismiin. Pelkästään maaseutumiljö tai yksinkertainen menneisyyden ja maaseudun nostalgisointi, eksotisointi tai romantisointi ei siksi kelpaakaan regionalistiseksi kirjallisuudeksi, vaan heidän mukaansa regionalismi koostuu epätavallisista, hegemoniaa vastustavista ja kaanonin ulkopuolelta ponnistavista teksteistä (emt. 30), jotka ovat dialogisia ja tunnistavat paikan sukupuolen tapaan diskursiivisena ilmiönä, eikä essentialistisena totuutena (emt. 37). Onkin tärkeää huomioida, että utooppisuudesta ja nostalgisuudesta huolimatta Olssonin kuvaus Karjalan maaseudusta ja sen pienkylistä on lisäksi yhteiskunnallisesti kriittinen ja moniääninen ja soveltuu siten myös feministiseen regionalismin määritelmään.

Perinteisesti romaani on nähty kriittisenä länsimaalaista kulttuuria ja etenkin sen liiallista individualismia ja intellektuellismia kohtaan. Esimerkiksi Roger Holmström (1999) on painottanut Olssonin kiinnostusta Bysantin kulttuuriin, kreikkalais-ortodoksiseen uskoon ja itämaiseen mystiikkaan, ja tämä biografinen tausta on nähty osasyynä juuri Karjalan itäisen maaseudun valitsemiselle teoksen mystiseksi ja utooppiseksi miljööksi vastakohtana lännelle (ks. myös Ekelund 1956: 93). Mielestäni teoksesta on löydettävissä kertojaäänän analysoimisen kautta myös toisenlaista kritiikkiä, mikä mahdollistaa vastaluennan aiempiin analyysihin teoksen eksotismista. Olssonin romaania voi nimittäin tulkita myös kriittisenä Karjalan eksotisoimista ja essentialisoimista kohtaan, vaikka päähenkilö Myyriäisellä onkin ajoittain hyvin nationalistinen käsitys Karjalasta ja suomalaisuudesta. Sen lisäksi, että Myyriäinen haluaa taiteellaan tulkita hänen oman heimonsa sisintä ja kulkea *Seitsemän veljeksien* jalanjäljissä kansansa tunnettavuuden lisäämiseksi (TOD: 16),⁹ esittää Myyriäinen myös koloniaalista kritiikkiä mahdollisia muukalaisia ("en främling") kohtaan, jotka eivät ymmärrä karjalaisten salaisuuksia eivätkä siksi kuulu heidän joukkoonsa (TOD: 36). Teos onnistuu kuitenkin moniäänisyytensä kautta ironisoimaan ja kritisoimaan Myyriäisen kansallismielisiä näkemyksiä. Kertojaääni nimittäin kehystää Myyriäisen kommentit kyseenalaisiksi kuvaamalla häntä haavemaailmaansa sulkeutuneeksi ja näyistään juopuneeksi hurskaaksi erakoksi: "Som en from eremit inneslöt han sig i sin drömvärld och berusade sig med syner" (TOD: 16–17). Samalla monimutkaistuu teoksen suhde Myyriäisen aatteisiin ja Karjala-kuvaan.

⁹ "En kväll hade han läst i den odödliga krönikan om de sju bröderna, och tanken att han själv skulle kunna gå i mästarens fotspår och med sin enkla konst bidra till kännedomen om detta folk som inte liknade något annat folk i världens grep honom med makten av en uppenbarelse" (TOD: 16).

Huomattavaa onkin, että romaanin kaikkietävältä vaikuttava kertoja, jolla on pääsy sekä Myyriäisen tajuntaan että muiden keskeisten henkilöhahmojen mieliin, paljastuu pikkuhiljaa karjalaisen pienkylän kollektiiviseksi me-kertojaksi. Kontrastina Myyriäisen essentialisoiville ajatuksille, tämä me-kertoja tuokin esiin, miten käsitys Karjalasta on sosiaalisesti ja taiteellisesti konstruoitu esimerkiksi tarinankerronnan kautta. Kertoja korostaa, miten juoruilu on merkittävä osa Myyriäisenkin löytämän pienkylän toimintaa (TOD: 87), ja näiden toimien myötä myös Myyriäinen interpelloidaan osaksi pienkylän yhteisöä. Teoksessa esiintyy tiivistelmiä monista suullisista kertomuksista, joita kylässä on kerrottu sen kulloisestakin uudesta asukkaasta (esim. TOD: 87–90), ja romaania voikin kokonaisuudessaan tulkita yhdeksi näistä tarinoista, joka tässä tapauksessa kertoo Myyriäisen matkan pienkylän asukiksi (vrt. Holmström 1999: 93). Karjalan maaseudusta tulee ikään kuin kaikkien siitä kertovien suullisten kertomusten ja laulujen summa, pikemminkin taiteellisesti ja diskursiivisesti muotoutuva alue kuin essentialistinen ja nationalistinen alkukoti.

Tämä osittain sosiaalisesti konstruoitu luonne ei kuitenkaan heikennä Olssonin romaanissa Karjalan tärkeyttä ainutlaatuisena paikkana, joka mahdollistaa taiteellisen inspiroitumisen ja kollektiivisen ihmisyyden muotoutumisen.¹⁰ Kun Myyriäinen asettuu karjalaiseen maaseutukylään, muodostaa hän uuden perheen, joka ylittää niin iän, sukupuolen, luokan kuin kotipaikankin rajat. Tähän perheeseen kuuluvat Myyriäisen lisäksi esimerkiksi nuori Sabine-tyttö, jonka kärsimyksen tuntemus sopisi Gautama Buddhan oppilaalle (TOD: 97), koko maailman kanssa riidoissa oleva Assendorff (TOD: 87), sekä yksinelävä vanha setä Ungert. Perheeseen tiivistyykin karjalaisen maaseudun ja sen pienkyläen tärkein ominaisuus Olssonin teoksessa, eli alueen kyky hyväksyä ja tuoda yhteen valtavirrasta poikkeavia ja syrjittyjä ihmisiä:

Men för människovännen är vår by ett paradis. Vare sig hon är ond eller god, fattig eller rik, blir människan här behandlad inte blott med jämnmod utan med verklig tillgivenhet. Till och med tiggaren kan känna sig som en människa som har något inombords, även om han inte har så mycket i påsen. (TOD: 87.)

Teoksen me-kertoja kommentoi useaan otteeseen maaseutukylän kykyä ottaa vastaan muun maailman hylkimiä ihmisiä kylän köyhyydestä ja maantieteellisestä syrjäisyydestä huolimatta. Siten Olssonin romaani täyttääkin kenties merkittävimmän vaatimuksen feministisessä regionalismissa: Fetterleyn ja Prysénin (2003: 37) mukaan regionalistinen kirjallisuus nimittäin pyrkii tuomaan esiin sellaisia hahmoja, jotka valtavirtakulttuuri tuomitsee vähäisiksi, eksoottisiksi, queereiksi tai hulluiksi. Olssonin itäinen maaseutu, joka hyväksyy tarinoidensa osaksi kaikenlaiset merkilliset erakot ("underliga enslingar," TOD: 60), luokin siten marginaalisia ääniä

¹⁰ Tämä ihmisten väliset rajat ylittävä kollektivismi ja universaali inhimillisuus on usein nähty romaanin miljöön merkittävimpänä piirteenä (Ekelund 1956: 93, Holmström 1993: 321) ja yleensäkin Olssonin kirjoitusten keskeisenä teemana (esim. Meurer-Bongardt 2015: 28, Möller-Sibeli 2015: 240).

korostavan ja inklusiivisemmän näkemyksen siitä, millaisia yhteisöjä modernissa maailmassa tulisi olla.¹¹

Regionalismi intersektionaalisen kritiikin alustana: kuviteltu maaseutu ja naisen rajoitettu kokemus Vartion romaanissa

Fetterleyn ja Prysens regionalismi-määritelmässä korostuu maantieteellisen lokaation sijaan paikallisten alueiden kyky tuottaa vastarintaa ja kritisoida valtasuhteita. Sen lisäksi, että tutkimuksellinen katse kääntyy tietyn alueen eri kuvausten vertailusta – millainen on kaunokirjallinen Karjala tai karjalainen kirjallisuus? – kohti poliittisempää tulkintaa ihmis-yhteisöjen ja alueiden välisistä suhteista, mahdollistaa regionalistinen tutkimusote toisistaan kaukaisten ja erilaisten alueiden keskinäisen vertailun. John N. Duvall (2006), joka on tarkastellut Fetterleyn ja Prysens feminististä tutkimusotetta amerikkalaisen modernistisen regionalismin kontekstissa, kannattaa regionalismin käsittämistä ”minor literature” -muotona, jossa kaikki on poliittista.¹² Duvallin (emt. 245) mukaan tällainen teoretisointi mahdollistaa regionalististen tulkintojen tekemisen ja resonanssien löytämisen myös sellaisten kirjailijoiden väliltä, joita on tyypillisesti kontekstualisoitu vain heidän oman maantieteellisen alueensa sisällä. Tässä mielessä uusi, kriittinen regionalismi voidaankin nähdä analogisena geomodernismille, joka haluaa alueellisen otteen avulla tutkia

¹¹ Pyrkimyksessään tuoda esiin yhteiskunnan marginalisoimia ääniä tulee Fetterleyn ja Prysens edustama regionalismi lähelle suomenruotsalaisessa kirjallisuudentutkimuksessa tehtyjä paikallisväri- (lokalfärg) ja kansankertomusten (folkklivberättelser) analyyssejä (esim. Holmström 2005, Ekman 2011, Tidigs 2014: 144–159). Esimerkiksi Roger Holmström (2005: 21–23, 170) argumentoi, että Uudenmaan rannikolle sijoittuvassa ruotsinkielisessä kansankertomustraditiossa 1880-luvulta 1930-luvulle oli pyrkimys tuoda esiin marginalisoituja paikkoja ja ihmisiä, kuten ruotsinkielistä alempiloukkaista maaseutuväestöä.

Tästä jaetusta piirteestä huolimatta näen kuitenkin kansankertomusten ja regionalismin välillä samankaltaisia eroja, joita Fetterley ja Pryse (2003) esittävät yhdysvaltalaisessa kontekstissa Local Color -tekstien ja regionalismin välille. Ensinnäkin paikallisväriteokset suuntautuvat yleensä marginalisoidun alueen ulkopuoliselle yleisölle esimerkiksi opettavaiseen, eksotisoivaan, etnografiseen tai turistiopasmaiseen sävyyn, kun taas regionalismissa näkökulma on vahvasti lokaali (emt. 5–7). Holmströmin (2005: 19–20) analysoimat teokset kuuluvat edelliseen perinteeseen, sillä ne pyrkivät tuomaan ruotsinkielisen rahvaan olemassaolon laajemman yleisön tietoisuuteen ja valistamaan kaupungissa asuvia korkeampiluokkaisia ruotsinkielisiä kansansa tavoista. Myös Julia Tidigsin (2014: 154–155) tulkitsemat Jac. Ahrenbergin 1800-luvun lopun Karjala-kuvaukset omaksuvat nimenomaan ”oppaan” näkökulman alueesta tietämättömille, vaikka Tidigs painottaakin Ahrenbergin lokaalia ja epäeksotisoivaa näkökulmaa (emt. 159). Lisäksi on epävarmaa, voiko Holmströmin tutkimia, osittain ruotsinkielisten nationalistisiin pyrkimyksiin liittyviä kansankuvauksia yhdistää regionalismiin, joka pyrkii nimenomaan kritisoiimaan nationalismiin kaltaisia valtakursseja. Tässä kysymyksessä tulisi pohtia sitä, voiko suomenruotsalaista vähemmistönationalismia samaistaa regionalismin kritisoiimiin valtavirtanationalismeihin.

¹² Samankaltaisia huomioita modernismin mahdollisesta poliittisuudesta ovat tehneet ”minor literature” -käsitteen kautta Gilles Deleuze ja Felix Guattari, joiden teoriaa esimerkiksi Julia Tidigs (2009: 366, 2014: 256) käyttää analysoidessaan Elmer Diktoniuksen tekstien monikielisuuden poliittisuutta. Regionalismin kontekstissa ”minor”-käsite kuitenkin viittaa lingvististen kysymysten ja kielivähemmistöjen sijaan sellaisiin alueisiin ja genreihin, jotka mahdollistavat poliittisen kritiikin ja jotka valtavirta määrittää regionaaliseksi (ja siten perifeeriseksi, poikkeaviksi ja vähäpätöisiksi).

eri modernismien suhdetta moderniteetin kulttuurisiin ja poliittisiin diskursseihin (Doyle & Winkiel 2005: 3, vrt. Thomsen 2015). Geomodernissa tutkimuksessa modernismeja tutkitaan transnationaalisesti ilman, että tietyn alueen tekstejä priorisoidaan tai nähdään hierarkkisesti muita alueita edellä olevina. Vaikka Duvall puhuukin eri alueiden kirjailijoiden vertailusta Yhdysvaltojen sisällä, voi geomodernismin hengessä hyödyntää regionalismin logiikkaa tekstien tulkinnassa kieli- ja kansakuntarajojen yli, esimerkiksi suomalaisessa ja pohjoismaisessa kontekstissa.

Valitsinkin artikkelini kohdeteoksiksi Hagar Olssonin ja Marja-Liisa Vartion romaanit eräänlaisena alustavana kokeena, jolla voi tutkia regionalistisen teorian kykyä verrata aineistoja, joita ei tavallisesti ole asetettu rinnakkain. Suomessa tuotetun modernismin kontekstissa ehkä ensimmäisenä esimerkkinä maaseutufokuksesta tulee mieleen muiden suomenruotsalaisten modernistien, kuten Edith Södergranin runouden, nostalginen ja lapsuuteen linkittyvä Karjala, joka olisikin ollut luonnollinen vertailukohta Olssonin romaanin utooppisen karjalaiselle seudulle. Tällaista vertailevaa tutkimusta kirjailijan ja paikan välisestä suhteesta on kuitenkin tehty suomenruotsalaisen ryhmän sisällä (esim. Ekelund 1956, Holmström 2005, Ekman 2011), ja tarkoitukseni on nimenomaan tutkia regionalismia mahdollisena lähtökohtana eri kieli- ja maantieteellisiltä alueilta tulevien tekstien analyysille, kuten suomalaisen ja suomenruotsalaisen modernismin uudenaikaiselle vertailevalle tutkimukselle.

Marja-Liisa Vartion *Kaikki naiset näkevät unia* on hedelmällinen vertailukohta Olssonin romaanille, sillä teosten maaseutukuvaukset ovat toisistaan hyvin erilaisia siitä huolimatta, että niissä molemmissa maaseutu kytkeytyy lapsuuden muistoihin.

Mutta kun hän muisti, hänelle tuli ikävä, kuin juuret, jotka hän oli luullut katkaisseensa, olisivat huutaneet häntä takaisin sinne, mistä oli lähtenyt. Eikä hän silti voisi mennä siellä käymään, ei enää edes ajatuksessa kulkea niitä teitä pitkin! (KNNU: 198.)

Kuten Myyriäinen *Träsnidaren och döden: berättelse från Karelen* -romaanissa, samoin Vartion teoksen päähenkilö, Helsinkiin muuttanut rouva Pyy, muistelee usein maalaisjuuriaan ja maaseudun kotipaikkaansa. Vaikka vapaaksi epäsuoraksi esitykseksi muuttuva tajunnankuvaus väittää, ettei rouva Pyy voi edes ajatuksissaan kulkea kotikylän teitä pitkin, karkaavat hänen ajatuksensa useaan otteeseen takaisin maaseudun tiloille. Toisin kuin Myyriäisellä, rouva Pyyllä tämä kaipuu jää kuitenkin haaveen tasolle eikä koskaan konkretisoidu. Lähes koko romaani sijoittuu Helsinkiin ja sen esikaupunkeihin, ja maaseudulle matkataan vain virtuaalisesti rouva Pyy unessa, muistoissa ja kuvitelmissa.

Muistot maaseudusta ilmestyvät yleensä romaanin kerronnallisissa huippuhetkissä, kun rouva Pyy kokee kaupunkimiljöössä erityisen merkityksellisiä tilanteita: esimerkiksi vanhan nuoruudenystävän jälleen näkeminen (KNNU: 86–89), salaisen rakastajan tapaaminen (KNNU: 131), haaveillun esikaupunkitalon menettäminen (KNNU: 193–194) ja kauan odotetun maalauksen näkeminen Roomassa (KNNU: 294) synnyttävät erimittaisia kerronnallisia katkoksia, joissa siirrytään rouva Pyy muistojen mukana lapsuuden maaseudun miljööseen ja sen tuttuihin hah-

moihin. Lisäksi muistot yhdistyvät näissä tilanteissa usein leikkimiseen, esimerkiksi rouva Pyy saapuessa rakastajansa kotiin ja keittiöön: ”kun hän oli työntänyt ovea ja nähnyt hellan – – niin hänestä oli tuntunut että hän oli palannut lapsuutensa leikkimökkiin, jossa keitettiin kahvi ja tehtiin ruokaa. Entäpä jos menisin ja sanoisin, etten halua enää leikkiä” (KNNU: 131). Lapsuuden kotiseutumiston myötä nykyhetkikin peilautuu leikin ja näyttelyn kautta: rouva Pyy on jo jonkin aikaa esittänyt kotia salattunsa kanssa, mutta ei haluaakaan enää leikkiä rooliaan aviorikkojana.

Ravistavat kokemukset aiheuttavat rouva Pyyssä muistojen lisäksi myös täysin uusia kuvitelmia maaseudusta. Hyvästeltyään nuoruudenystävänsä Lauran rouva Pyy jää ajattelemaan juna-asemalla näkemäänsä maaseutuemäntää, omaksuu tämän näkökulman ja alkaa kerronnallistaa tuntemattoman emännän arkielämää: ”Hän oli näkevinään emännän tulevan kotiinsa, maalaistaloon, ja ottavan siellä hatun päästään – – Hiljaisuus, pimeys, emäntä käveli navettaan ja aukaisi oven ja lehmien ääntely kuului pimeästä” (KNNU: 98). Heti tämän jälkeen rouva Pyy fantasioi Lauran koti-ikkunan maisemasta, jonka kuvitellut pelot, metsä ja emäntä luovat kontrastin rouva Pyyn omaan lakoniseen rivitalokotiin, jossa voi nähdä vain ”kadun toisella puolen samanlaisen talon, samanlaisen ikkunan” (KNNU: 100). Maaseutumistojen ja kuvitelmien myötä rouva Pyy saa kerronnallista auktoriteettia elämään, jossa hänellä kotiäitinä on muuten rajoitetut resurssit ja mahdollisuudet. Samalla niiden myötä vahvistuu vastakkainasettelu maaseudun ja kaupungin välillä. Teoksen loppupuolella myös rouva Pyy mies alkaa kommentoida vaimonsa maahenkeä (KNNU: 209) ja sitä, miten tämä etääntyy kaupunkilaislapsistaan, koska on tavoiltaan ja puheiltaan liian maalainen (KNNU: 224).¹³ Mitä huonommaksi perheen tilanne kaupungissa muuttuu, sitä maalaisempi rouva Pyy tuntuu olevan. Lopulta hän alkaa miehensä mielestä omaksua entistä vahvemmin myös maalaista kielenkäyttöä: ”Ja oletko huomannut että sinä olet viime aikoina alkanut puhua jopa kotipuolesi kieltä – — – sinä puhut leveästi ja isotellen kuin et olisi helsinkiläisrouva vaan aina vain ison talon tytär, emäntä pöydän päässä” (KNNU: 234).

Regionalistisessa kirjallisuudessa löytyy usein maaseudun ja kaupungin välillä muuttamisen motiivi, ja pohjoismaalaisessa kontekstissa tämä liikehdintä kaupunkikeskusten ja perifeeristen maaseutukylien välillä voidaan tulkita refleктоivan myös kyseisten maiden asemaa maailmankartan periferioina. Esimerkiksi Eyvind Johnsonin *Stad i mörker* (1927) -teos kuvaa maalaista pienkaupunkia traagisena ja ahdistavana paikkana, jonka moni toivoo jättävänsä taakseen päästäkseen pois sekä maaseudulta että Ruotsista. Vartio sen sijaan tuo esiin, kuinka kaupunkiin muuttaminenkin on kokemuksena riippuvainen henkilön sukupuolesta ja luokasta (vrt. Ameel 2014: 173–175). Samalla Vartion ja Olssonin teokset kyseenalaistavat maaseudun ankeuden ja toissijaisuuden urbaaniin elämiseen nähden. Esimerkiksi *Kaikki naiset näkevät unia* -romaanissa maaseudun enimmäkseen positiivinen muistelu korostaa, miten muutto maalta kaupunkiin ei

¹³ Tässä mielessä rouva Pyy tilanne lastensa kanssa muistuttaa Vartion *Se on sitten kevät* -romaanin (1957) äiti-tytär-suhdetta. Kyseisessä romaanissa, joka sijoittuu lähes kokonaan maataloon, päähenkilö Anni kulkee ajoittain kaupunkiin tapaamaan tyttärtään, jonka elämästä ja elintavoista hän on jo vieraantunut.

aina merkitse pääsyä modernisoituvan maailman kehitykseen ja etuihin. Teosta ja rouva Pyn ajatusmaailmaa hallitsee rivitaloasumisen ankeus, jatkuva rahapula ja toivo pääsystä lähemmäs luontoa. Vartion romaanissa tuodaankin esiin kriittinen näkemys urbanisaation ja kosmopoliittisen elämäntavan ihailtavuudesta näyttämällä tällaisten toiveiden materiaallinen todellisuus. Rouva Pyn tarina korostaa, miten naisen pääsy kaupunkiin ei vielä välttämättä merkitse luokkanousua tai parempaa elämää kuin aiempi maaseutuasuminen.

Helena Ruuska (2011: 34) on kattavassa analyysissään rouva Pyn keskiluokkaistumisesta kuvailut, miten rouva Pyy jää kiinni välitilaan, jossa ”vanhat siteet maaseutuun ovat katkenneet ja – – uudet siteet kaupunkiin ovat vielä hauraat”. Niinpä rouva Pyy ei viihdy kaupungissa muttei myöskään halua enää palata lapsuutensa maalle. Rouva Pyn tapaus muistuttaakin tältä osin Karkaman (1994) analyysia Arvid Järnefeltin *Isänmaa*-romaanista (1893). Karkama kuvailee, miten romaanin päähenkilö on nimenomaan ”välitilassa” maaseudun ja kaupungin välillä, mutta – toisin kuin Vartion romaanissa – pettymys Helsingin kaupunkielämään johtaa Järnefeltillä maaseudun ja esimodernin työyhteisön utooppiseen idealisointiin (emt. 177). Onkin merkittävää, että *Kaikki naiset näkevät unia* ei romantisoi maaseutua tai näe sitä yhtä utooppisena kuin esimerkiksi *Träsnidaren och döden: berättelse från Karelen*, vaan Vartiolla maaseutukuvaukset palautuvat usein arkeen (vrt. Ruuska 2010: 44). Lapsuuden muistot maalta ovat ajoittain myös vieraannuttavia, eikä aikuisiälläkään eläminen ollut helppoa: ”Ja hän muisti, miten kotona aina ennen oli saanut tehdä työtä hämärään iltaan saakka. Oli aina kylmä, käsiä palelsi, aina oli liikaista ja aina satoi” (KNNU: 12). Rouva Pyylle maaseudun muistaminen tarjoaakin lähinnä paon nykyisestä hetkestä ja ahdingosta johonkin kuviteltuun ja erilaiseen. Niinpä maaseudulle ei haluta konkreettisesti palata Myyriäisen tavoin, ja jopa kesämökille luonnon helmaan pääsy on lopulta pitkäväteinen pettymys rouva Pyn haaveillessa, kuinka muutto takaisin kaupunkiin olisi ”kuin pääsisi taivaaseen” (KNNU: 221).¹⁴

Myös maaseudun merkitys perustuu johonkin aivan muuhun kuin Olssonin romaanin yhteisöllisyyteen ja kollektiiviseen elämäntapaan: rouva Pyylle maaseutu on päinvastoin merkittävä, koska se tuo *etäisyyttä* ihmisten välille. Rouva Pyy kommentoi useaan otteeseen kaupunkiasumisen ihmispaljoutta, ja haave esikaupungin talosta perustuu luonnonläheisyyden lisäksi haluun olla erossa muista:

Mutta kun ikkuna avautuisi metsään ja kalliolle päin, voisi unohtaa, että asui kaupungissa – – Minä olen syntynyt ja kasvanut suuressa maalaistalossa, ja jos elämä on minulle jotain velkaa niin ainakin sen, ettei minun tarvitse tuntea että joka seinästä tiikuu sellaisten ihmisten hengitys jotka ovat minulle vieraita ja vastenmielisiä. (KNNU: 194–196.)

Sitaatissa maaseudusta tulee pakopaikka niin kaupungin ihmispaljoudesta kuin sen vieraannuttavista ja tekopyhistä ihmissuhteistakin. Rouva Pyyllä

¹⁴ Samanlaista ambivalenssia on tutkinut Anna Möller-Sibelius (2015: 227) Bertel Gripenbergin modernismia jäljittelevässä runokokoelmassa *Den hemliga glöden*: ”Kompositionen i *Den hemliga glöden* i tre avdelningar benämnda Staden, Landet och Livet återspeglar tidens idémässiga spänningar. Staden och landet står i opposition till varandra men ambivalens råder i bägge sfärerna: diktjaget i staden längtar till friden på landsbygden medan diktjaget på landet saknar pulserande urbanitet.”

on vaikeuksia luottaa tuttaviansa ja naapureihinsa Helsingissä, mikä johtuu osittain ihmissuhteiden esineellistymisestä: Rouva Pyyllä tietynlaisten ihmisten kuten taiteilijoiden kanssa ystäväystyminen on ennen kaikkea osa oman luokkaidentiteetin muodostumista. Olssonin utooppisesta kollektivismista on siirrytty kaksikymmentä vuotta myöhemmin ihmissuhteiden välineellistymiseen, mikä heijastelee myös urbanisaation ja kommodifikaation kiihtyneitä prosesseja teosten ilmestymisen välillä. *Kaikki naiset näkevät unia* korostaakin aikakautensa materiaalista todellisuutta ja naisen mahdollisuuksia toteuttaa itseään urbaaneissa ympäristöissä. Rouva Pyy on pyrkinyt kaupungissa rakentamaan elämäänsä ja ihmissuhteitaan etenkin ostosten ja materian kautta saavuttaakseen tietynlaisen luokkastatuksen. Tämä kulutusteema heijastuu lopulta myös kotiseutukaipuuseen, kun maaseutuun liitetty luonnonkaipuu muuntuu omistamisen haluksi: ”Minä en pyydä muuta kuin saada lopun ikäni katsella ikkunas-tani puita, ja saada tuntea että ne puut ovat minun ja että maa minun allani on minun” (KNNU: 196). Omassa talossa alkaakin olla vähemmän kyse pääsystä maalle kuin halusta saavuttaa korkeampi luokkataso, jonka symbolina omakotitalo toimisi. Tärkeintä on, että tontti ja sen luonnonkappaleet ovat ”minun”, mutta nämä omistamisen haaveet kaatuvat lopulta rahapulaan ja velkakierteeseen.

Yhteiskunnan modernisaatio on usein ”vahvasti lokaalinen kysymys, pakko siirtyä paikasta toiseen annetussa tilassa”, ja nämä siirtymät esimerkiksi maaseudulta kaupunkiin luovat samalla muutoksia entisiin elämäntapoihin (Karkama 1994: 175). Modernin elämän liike näkyy Vartiolla maalta kaupunkiin muuton lisäksi romaanin päättävässä Italian matkassa, jonka rouva Pyy toteuttaa miehensä kanssa. Kohdeteosten analyysini lopuksi haluankin tuoda esiin, kuinka regionalismi ei ole vastakkainen modernismin liikkuvalla luonteella, sillä kriittinen keskustelu transnationaalisesta matkustamisesta ja kosmopoliittisesta identiteetistä voi tapahtua myös sellaisissa teksteissä, jotka korostavat maaseutumiljöötä. Suomalaisessa kontekstissa kosmopolitanismia on pohtinut etenkin Olavi Paavolainen (1929) esseissään, joissa hän käsittelee modernisoituvan maailman mahdollistamaa entistä nopeampaa matkustamista kaupungista ja mantereelta toiselle. Teknologian myötä maantieteelliset välimatkat katoavat ja eri kansakuntien ihmiset paljastavat samankaltaisuutensa: 1900-luvulla ihmiset liikkuvat ”yhtä vaivattomasti Rio de Janeiron rantakäytävällä kuin onkivatpa Oulujoen koskilla” (emt. 149). Uusien matkustuskeinojen ja elämäntapojen myötä syntyy ennen kaikkea ”juopumus tunnosta saada olla yksi monista; ei muukalaisena olon tietoisuus, vaan ylpeä vaikutelma siitä, että on koteutunut kaikkialle, että niin nopeasti pääsee etäisimpäänkin maailmankolkkaan, että viihtyy joka paikassa” (emt. 137–138). Paavolaisen kuvauksessa korostuu ihmisten kyky paeta vaivattomasti muiden maiden kaupunkeihin ja mahdollisuus löytää – kosmopoliittisen elämäntyylin mukaisesti – koti mistä vain.

Sen sijaan, että regionalistinen kirjallisuus syleilisi Paavolaisen tavoin modernisaation kehitystä ja ihmisen kykyä kotoutua mille tahansa seudulle, Vartion ja Olssonin tekstit kysyvät, kenelle tällaiset matkat ja kosmopoliittiset tuntemukset ylipäänsä ovat mahdollisia tai haluttavia. Esimerkiksi *Kaikki naiset näkevät unia* -teoksen lopulla rouva ja herra Pyy

tekevät kalliin ulkomaanmatkan konkurssistaan huolimatta, ja matkustamisen materiaallinen hinta tuodaan teoksessa esiin. Rooman matka on ennen kaikkea rahanmenoa ja saa koko kosmopoliittisen ihanteen näyttämään turistimaisena kulutustuotteena. Matkustaminen on hikistä ja väsyttävää, ja kirjoissa nähdyt hienot kuvat näyttävät todellisuudessa arkipäiväisiltä:

Ja kun he sitten olivat löytäneet Medici-kappelin, he olivat niin väsyneitä ja ärtyisiä, että tuskin enää näkivät mitään. Mutta talo, jossa Michelangelo oli asunut – oli ollut pettymys, ei hän olisi sinne mennyt jos olisi arvannut, ettei siellä ollut oikeastaan mitään näkemistä. (KNNU: 283.)

Kuten Ruuska (2010: 198) analysoi, Pyyn pariskunnan matkaa käsittelevässä luvussa ”[s]uuri muuttuu pieneksi ja pyhä arkiseksi. Ylevät taidekirjoista napatut kuvat vaihtuvat banaaleiksi. Koko mustunut kappeli muistuttaa savusaunaa ja paratiisissa luikerteleva käärmeikin näyttää vain tutulta kyykäärmeeltä.” Kosmopoliittinen toive paljastuu siis uudeksi, maaseutu-kaipuun tapaiseksi yritykseksi paeta todellisuuden ankeutta, mutta Rooma tuottaakin pettymyksen muuttuessaan liikaa kotiseutua ja sen arkisia asioita muistuttavaksi.

Myös Hagar Olssonin *Träsnidaren och döden: berättelse från Karelen* antaa kriittisen näkemyksen urbanisaatiosta ja matkustamisesta. Päähenkilö Myyriäinen suhtautuu nuivasti suureen meluisaan kaupunkiin, jonka laitamilla hän asuu,¹⁵ minkä lisäksi hän kokee itselleen vieraaksi modernisteille tyypillisen maailmalle lähdön: ”Man skulle kanske ge sig ut i världen’, tänkte han. Och han mindes allt vad han hört om de stora städerna i främmande land där konstens heliga skatter förvarades – – ’Jag skulle hellre vallfärda till min barndoms gran och till de gamla kloka stenarna i min skog.’” (TOD: 22–23). Sen sijaan, että Myyriäinen seuraisi kosmopoliittista trendiä vieraisiin maihin ja suuriin kaupunkiin kulkemisesta, löytääkin hän taiteellisen inspiraationsa Karjalasta. Karjalankannasta ja Viipuria onkin pidetty Suomen kosmopoliittisimpana alueena ensimmäiseen maailmansotaan asti (Holmström 1999: 101), ja useat tutkijat ovat käsitelleet alueen merkitystä modernisteille juuri kulttuuristen ja kielellisten kohtaamisten kehtona (Ekelund 1956, Holmström 1993, Holmström 1999, Baschmakoff 2012). Myyriäisestä tulee siis ikään kuin maahanmuuttaja oman maansa sisällä, mutta hän kykenee turistina olon sijaan muuntumaan uuden ja vieraalta tuntuvan seudun asukiksi. Vaikka sekä kertoja että Myyriäinen tuovat romaanin alussa esiin syitä, miksei Myyriäisestä ole maailmanmatkaajaksi – puutteita löytyy köyhyydestä mielenluonteeseen (TOD: 22) – tulee hänestä silti kosmopoliittinen ihanne vieraaseen ympäristöön sulautuvasta matkaajasta. Olssonin teoksessa regionalismi ei olekaan vastakkaista kosmopoliittisuudelle, vaan todellinen matkustaminen ja taiteellisuus tapahtuvat yllättävän lähellä, urbaanien kohteiden sijaan Karjalan maaseudulla.

Esitänkin, että regionalistiset tekstit kyseenalaistavat ja monimutkaistavat kosmopoliittiset toiveet maailmankansalaisuudesta ja modernisoituvan maailman kehityksien hyödyistä. Ihailun sijaan ne tiedustelevat, kenelle nämä muutokset ovat mahdollisia ja kuinka haluttavia

¹⁵ ”i utkanten av den stora bullersamma staden” (TOD: 11).

ne lopulta ovatkaan. Hagar Olssonin ja Marja-Liisa Vartion suomalaisella maaseutua käsittelevällä modernismilla on kyky tuoda kriittisesti esiin moderniteetin ja sen ilmiöiden, kuten kaupungistumisen ja matkustamisen, epätasainen ja epätasa-arvoinen kehitys. Nämä tekstit korostavat, kuinka henkilöhahmojen lokaatiosta tulee yksi identiteetin intersektioista muun muassa sukupuolen ja luokan rinnalle siten, että alue voi toimia joko etuoikeutena tai etuoikeuden puutteena henkilöhahmoille. Toisin kuin monien mieskirjailijoiden modernistisissa teksteissä, haave maalta kaupunkiin muutosta kohtaakin materiaalisen todellisuuden, eikä kaupunki olekaan välttämättä paremman elämän tae.

Lopuksi

Tämän artikkelin tarkoituksena on ollut käsitellä ja tuoda yhteen modernismitutkimuksen sisällä kehitettyjä alueellisen laajentumisen muotoja, etenkin regionalistista ja geomodernia teoriaa, ja siten esitellä mahdollinen uusi tutkimusnäkökulma Suomessakin kirjoitettujen modernististen tekstien tulkintaan. Vaikka vertailevan kirjallisuudentutkimuksen alueellinen laajentuminen on viime vuosikymmeninä siirtänyt fokusta eurooppalaisista ja pohjoisamerikkalaisista keskuksista kolonisoituihin periferioihin, tapahtuu suuri osa modernismitutkimuksesta yhä kansakuntamallin sisällä esimerkiksi kolonisoitu–kolonisoija-kehyksessä, mikä puolestaan johtaa suomen kaltaisten kieliryhmien katoamiseen kirjallisuudentutkimuksen maailmankartalta. Regionalistisen ja geomodernin teorian avulla voidaankin tutkia modernismin monimutkaisia verkostoja ja ilmenemismuotoja myös perifeerisiltä vaikuttavilla alueilla. Siirtämällä fokus urbaaneilta alueilta ja kaupungeista maaseutuun ja sen paikalliskulttuureihin voidaan kattavammin tutkia modernismia maantieteellisesti ja kielellisesti laajana ilmiönä, joka neuvotteli uudenlaisia suhteita myös kaupungin ja maaseudun välille. Ilman maaseutualueiden ja niiden vähemistönäkökulmien analyysia on vaarana, että tutkimus marginalisoi ääniä, jotka ottivat osaa modernistiseen maailmantuottamiseen. Tämä puolestaan johtaisi yksipuoliseen ymmärrykseen modernistisesta liikkeestä. Marja-Liisa Vartion ja Hagar Olssonin tapaiset kirjailijat osoittavat teoksissaan, miten niin kutsuttujen perifeeristenkin alueiden henkilöhahmot voivat kulkea alueellisten, kansallisten ja kielellisten rajojen yli ja luoda vaihtoehtoisia näkemyksiä maailmasta ja sen yhteisöistä.

Tämän artikkelin puitteissa olen voinut käsitellä vain muutamaa teosta, minkä vuoksi myöhempi tutkimus vaatisikin kattavamman aineiston käsittelyn sekä tarkemmin sen pohtimista, miten suomalaiset ja suomenruotsalaiset maaseutukuvaukset vertautuvat muilla alueilla ja muilla kielillä tuotettuihin teksteihin. Geomodernin teorian hengessä tarkoituksena olisi tutkia, miten samanlainen ja osittain samanaikainen moderniteetin ilmiö muotoutui useammassa eri lokaatiossa ja kuinka kyseiset lokaatiot muodostivat uusia käsityksiä maaseudun roolista ja sen merkityksestä. Tällainen eri alueiden kirjallisuuksien tutkiminen ei kuitenkaan asettaisi yhtä modernismia originaaliksi tai ensimmäiseksi modernismien kehityksen historiassa, vaan arvioisi tekstejä niiden omissa

konteksteissa. Hierarkioita välttävä, kaukaistenkin tekstien vertailu voisi paljastaa uusia näkökulmia ymmärrykseemme modernismin kansallisvaltioiden rajoja ylittävistä liikkeistä.

Laajempi tutkimus voisi myös kommentoida tarkemmin regionalistisen modernismin suhdetta transnationalismiin ja siten osallistua Suomessa jo tapahtuvaan ylijarjaiseen tutkimukseen (Grönstrand et al. 2016, Hyttinen 2016). Kuten Grönstrand et al. (2016: 23) korostavat ylijarjaisessa tutkimushankkeessaan, joka pyrkii irrottamaan kirjallisuuden ja sen tutkimuksen kansallisvaltiokyköksestä, "[p]aikallinen ei ole koskaan vain paikallista, vaan myös paikallinen elämä kytkeytyy erilaisten verkostojen kautta toisiin paikkoihin". Olenkin alustavasti ehdottanut, että modernistinen regionalismi käsittelee sekä paikallisia piirteitä että modernismin transnationaalista liikehdintää. Regionalismi ei ole vain tunkkaista paikallisuutta, vaan kytkeytyy kosmopoliittisiin debatteihin ja kansallisvaltiokehityksen kyseenalaistamiseen. Samalla se tuo esiin maaseutukuvausten keskeisyyden modernismille ja sen tuottamille maailmankuville.

KIRJALLISUUS

- Ameel, Lieven 2014: *Helsinki in Early Twentieth-Century Literature: Urban Experiences in Finnish Prose Fiction 1890–1940*. Helsinki: SKS.
- Baschmakoff, Natalia 2012: "Avant-Garde Encounters on Karelian Bedrock (1890s–1930s)." Teoksessa Hubert van den Berg, Irmeli Hautamäki, Benedikt Hjartarson, Torben Jelsbak, Rikard Schönström, Per Stounbjerg, Tania Ørum & Dorthe Aagesen (toim.), *A Cultural History of the Avant-Garde in the Nordic Countries 1900–1925* s. 351–370. Amsterdam: Rodopi.
- Bibby, Michael 2013: "The Disinterested and Fine: New Negro Renaissance Poetry and the Racial Formation of Modernist Studies." *Modernism/Modernity*, 20(3): 485–501.
- Diktonius, Elmer 1981/1932: *Janne Kubik: Ett träsnitt i ord*. Bromma: Fripress Bokförlag.
- Doyle, Laura & Laura A. Winkiel 2005: *Geomodernisms: Race, Modernism, Modernity*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Duck, Leigh Anne 2006: *The Nation's Region: Southern Modernism, Segregation, and U.S. Nationalism*. Athens & London: University of Georgia Press.
- Duvall, John N. 2006: "Regionalism in American Modernism." Teoksessa Walter B. Kalaidjian (toim.), *The Cambridge Companion to American Modernism* s. 242–260. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ekelund, Erik 1956: "Karelsk exotism." Teoksessa *Synvinklar* s. 80–98. Lund: A.B. C.W.K Gleerups Förlag.
- Ekman, Michel 2011: *Må vi blicka tillbaka mot det förflutna: Svenskt och finskt hos åtta finlandssvenska författare 1899–1944*. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Fetterley, Judith & Marjorie Pryse 2003: *Writing out of Place: Regionalism, Women, and American Literary Culture*. Urbana, IL: University of Illinois Press.

- Grönstrand, Heidi, Ralf Kauranen, Olli Löytty, Kukku Melkas, Hanna-Leena Nissilä & Mikko Pollari 2016: *Kansallisen katveesta: Suomen kirjallisuuden ylijämsuudesta*. Helsinki: SKS.
- Herring, Scott 2009: "Regional Modernism: A Reintroduction." *Modern Fiction Studies*, 55(1): 1–10.
- Holmström, Roger 2005: *Att ge röst. Omvärld och identitet i några nyländska folkliksberättelser*. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Holmström, Roger 1999: "Innerlighetens färdvägar. Hagar Olsson och det bysantinska." *Historiska och litteraturhistoriska studier*, 74: 85–104.
- Holmström, Roger 1993: *Hagar Olsson och den öppna horisonten. Liv och diktning 1920–1945*. Hanko: Schildts.
- Huysse, Andreas 2005: "Geographies of Modernism in a Globalizing World." Teoksessa Peter Brooker & Andrew Thacker (toim.), *Geographies of Modernism: Literatures, Cultures, Spaces* s. 6–18. New York: Routledge.
- Hyttinen, Elsi 2016: "Samaan aikaan toisaalla. 1910-luvun siirtolaiskuvaukset toisin kuvittelemisen tilana." *Avain*, 1/2016: 39–53.
- Isomaa, Saija, Pirjo Lyttikäinen, Kirsi Saarikangas & Renja Suominen-Kokkonen (toim.) 2013: *Imagining Spaces and Places*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Johnson, Eyvind 1947/1927: *Stad i mörker: En roman*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Karkama, Pertti 1994: "Suomalaista maaseutumodernismia." Teoksessa *Kirjallisuus ja nykyaika. Suomalaisen sanataiteen teemoja ja tendenssejä* s. 175–191. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lappela, Anni 2016: "Vuoret ja kaupunki vastakohtaisina tiloina Alisa Ganijevan teoksissa." *Avain*, 3/2016: 7–22.
- Lutz, Tom 2004: *Cosmopolitan Vistas: American Regionalism and Literary Value*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Mao, Douglas & Rebecca Walkowitz 2008: "The New Modernist Studies." *PMLA*, 123(3): 737–748.
- Meurer-Bongardt, Judith 2015: "'Dagern låg som en skimrande yta av djupblått glas över gator och husfasader.' Intermedialitet, heterotopi och utopi i Hagar Olssons roman *På Kanaanexpressen* (1929)." *Joutsen / Svanen*, 2015: 12–33.
- Möller-Sibeliu, Anna 2015: *Roll, retorik och modernitet i Bertel Gripenbergs lyrik*. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Olsson, Hagar 1953/1941: "Kalevala och Karelen." Teoksessa *Tidiga Fanfarer* s. 143–148. Helsinki: Natur och Kultur.
- Olsson, Hagar 1940: *Träsnidaren och döden: Berättelse från Karelen*. Stockholm: Natur och Kultur. (= TOD)
- Paavolainen, Olavi 1990/1929: *Nykyaikaa etsimässä*. 5. painos. Helsinki: Otava.
- Poll, Ryan 2012: *Main Street and Empire: The Fictional Small Town in the Age of Globalization*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Prieto, Eric 2016: "Geocriticism Meets Ecocriticism: Bertrand Westphal and Environmental Thinking." Teoksessa Robert T. Tally Jr. (toim.), *Ecocriticism and Geocriticism: Overlapping Territories in Environmental and Spatial Literary Studies* s. 19–36. New York: Palgrave Macmillan.

- Ruuska, Helena 2011: ”Kuin oltaisiin aina luokkaretkellä. Miten rouva Pyy kaupunkilaistuu ja keskiluokkaistuu Marja-Liisa Vartion romaanissa *Kaikki naiset näkevät unia*.” *Kulttuurintutkimus*, 28(2): 33–44.
- Ruuska, Helena 2010: *Arkeen pudonnut sibylla: Modernin naisen identiteetin rakentuminen Marja-Liisa Vartion romaanissa Kaikki naiset näkevät unia*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Sääskilähti, Nina 2016: ”Kodittomuus ja kuuluminen Reino Rinteen jälleerakennuskauden teksteissä.” *Kulttuurintutkimus*, 32(4): 3–12.
- Thomsen, Bjarne Thorup 2015: ”Geomodernism and Affect in Eyvind Johnson’s *Urban North*: Reflections on *Stad i mörker* and related novel-, travel- and memory-writing.” *Edda. Scandinavian Journal of Literary Research*, 1/2015: 18–31.
- Tidigs, Julia 2014: *Att skriva sig över språkgränserna: flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa*. Turku: Åbo Akademi University Press.
- Tidigs, Julia 2009: ”’Here I am at home – here I am in a foreign land’. Multilingualism, Modernism and (De)territorialization in the Works of the Finland-Swedish Writer Elmer Diktonius.” Teoksessa Sascha Bru, Jan Baetens, Benedikt Hjartarson, Peter Nicholls, Tania Ørum & Hubert Berg (toim.), *Europa! Europa? The Avant-Garde, Modernism, and the Fate of a Continent* s. 359–372. New York: Walter de Gruyter.
- Vartio, Marja-Liisa 1960: *Kaikki naiset näkevät unia*. Helsinki: Otava. (=KNNU)
- Vartio, Marja-Liisa 1957: *Se on sitten kevät*. Helsinki: Otava.
- Veivo, Harri 2012: ”The city as a mediating device and as a symbol in Finnish poetry of the 1960s.” *Sign Systems Studies*, 40(3/4): 514–528.
- Westerståhl Stenport, Anna 2012: ”Scandinavian Modernism: Stories of the Transnational and the Discontinuous.” Teoksessa Mark A. Wollaeger & Matt Eatough (toim.), *The Oxford Handbook of Global Modernisms* s. 478–497. New York: Oxford University Press.
- Westphal, Bertrand 2011: *Geocriticism: Real and fictional spaces*. Transl. Robert T. Tally Jr. New York: Palgrave Macmillan.
- Whitworth, Michael H. 2007: *Modernism*. Malden, MA: Blackwell Publishing.

Kirjoittaja

Iida Pöllänen, M.A., Ph.D. Candidate, University of Oregon, Department of Comparative Literature (iidap[at]uoregon.edu)